

Nr 1001

Av fru **Kristensson m. fl.**, om *högtidlighållande av femtioårsminnet av den kvinnliga rösträttens införande.*

(Lika lydande med motion nr 885 i Första kammaren)

Stockholm den 28 januari 1969

Astrid Kristensson (m) Nancy Eriksson (s) Anna-Greta Skantz (s)

i Stockholm

Gunbjörg Thunvall (s) Anna Lisa Lewén-Eliasson (s)

Nr 1002

Av herr **Larsson** i Borrby, om *åtgärder för att mäta olika välfärds-komponenter.*

Praktiskt taget all verksamhet i folkhushållet har som mål att vidmakthålla och helst öka samhällsmedborgarnas välfärd. När det gäller den ekonomiska politiken och andra samhällsåtgärder anges ofta en »optimal» välfärdsutveckling vara det man eftersträvar.

I allmänhet torde man vara på det klara med att välfärd inte bara betingas av tillgången på varor och tjänster utan också inrymmer komponenter som fritid, hälsa, trygghet, miljö osv. När man ställs inför det praktiska problemet att mäta välfärden tvingas man därför helt naturligt till förenklingar, eftersom sådana storheter inte kan mätas med samma mätinstrument som flödet av varor och tjänster.

Det vanligaste sättet att mäta levnadsstandarden i ett land är att man beräknar värdet av »nationalprodukten» (alternativt »nationalinkomsten», som i en enkel, sluten samhällsekonomi har samma värde) och ställer den

i relation till befolkningens storlek. Enkelt uttryckt utgör nationalprodukten summan av värdet på alla varor och tjänster som produceras under ett år och bjuds ut på »marknaden» och därigenom blir åsatta ett pris. Inte ens de varor och tjänster som går till direkt konsumtion kommer alltså med i en sådan kalkyl och än mindre sådana faktorer som miljövärden och liknande.

För att visa att nationalproduktkalkylen inte täcker mer än en del av varu- och tjänsteproduktionen i landet kan man i första hand peka på att produktionen i hemmen är helt utelämnad. Den stora produktiva insats som de hemmavarande kvinnorna och andra här gör kommer aldrig med i statistiken av den enkla anledningen att arbetet utförs utan lön eller liknande ersättning. Om en viss vårdinsats utförs av en hemmafru blir den alltså inte medtagen i nationalproduktkalkylen, men om samma prestation görs av ett avlönat vårdbiträde på en vårdinrättning kommer den med. Ur välfärdssynpunkt är självfallet de bägge prestationerna helt likvärdiga. Att man mer eller mindre tvingas till sådana här begränsningar i mätmetoderna leder också till att man får systematiska fel, om man med hjälp av nationalproduktberäkningar vill jämföra »standarderna» i olika länder. Själva metoden leder till en systematisk övervärdering av standarden i de s. k. utvecklade länderna, eftersom natura- och byteshushållning där har relativt mindre betydelse än i de mindre utvecklade länderna.

Tar man dessutom med i beräkningen att tillgångarna av fria nyttigheter och andra mer svåråtkämpliga värden inte kommer med i sådana här beräkningar, inser man lätt att de vanliga nationalproduktberäkningarna inte utgör något särskilt bra mått på den totala välfärden i ett land.

Så länge allmänhet, politiker och andra beslutsfattare själva är medvetna om att de välfärdsåtgärder man använder sig av har stora begränsningar, är nackdelarna inte särskilt påtagliga. Man korrigerar sina beslut med hänsyn till detta även om det måste ske ganska intuitivt. Erfarenheten talar emellertid för att den medvetenheten ofta saknas. Man handlar med ledning av nationalproduktutvecklingen — och handlar som om nationalprodukten mätte den totala välfärden.

Vad detta kan leda till när man fattar politiska och andra beslut har inte minst utvecklingen på miljöområdet visat. Buller-, luft- och vattenföroreningar, vilka borde betraktas som kostnader i välfärdskalkylen, kommer aldrig med i nationalproduktberäkningarna, och kostnaderna för effektiva motåtgärder har i det perspektivet tätt sig skrämmande stora. Följden har inte bara blivit att vi har fjärrmat oss från den optimala välfärdsutvecklingen utan också att vi har tårt på vad man skulle kunna kalla naturkapitalet, som är grunden för hela vår existens.

Det är uppenbart att det här behövs ett nylänkande, som genomsyrar hela samhället. Enklast skulle man naturligtvis komma ifrån problemet,

om man kunde sätta pris på alla nyttigheter av olika slag och på andra faktorer i samhället, som kan sägas positivt eller negativt påverka välfärden. Det torde också vara klart att en sådan prissättning är möjlig i betydligt större utsträckning än som hittills varit vanligt. Även då man inte kan få fram ett marknadsbestämt pris finns det ofta ett alternativpris, dvs. ett pris som man är villig att betala för att slippa avstå från nyttigheterna. Man kan emellertid också tänka sig andra angreppspunkter på problem av det här slaget.

Viktigast är emellertid att problemet blir uppmärksammat och tas i beaktande av alla beslutsfattare, främst på det politiska området. Det är politikernas uppgift att leda utvecklingen in på banor som så nära som möjligt ansluter till den optimala välfärdsutvecklingen. När man stakar ut ett program för framtiden kan det inte vara riktigt att låta inriktningen på detta styras av välfärdsmått, som är så ensidiga uppskattningar som nationalproduktberäkningarna är. Det finns därför ett mycket starkt behov av alternativa och kompletterande mått på välfärden som helhet och på dess olika komponenter. Sådana har hittills i hög grad saknats inom den moderna samhällsplaneringen, trots att de är helt nödvändiga, om vi vill göra anspråk på att föra en verklig välfärdspolitik.

Även om man i praktiken bara kan komma fram till överslagsberäkningar när det gäller att mäta vissa komponenter, måste detta betraktas som ett viktigt framsteg. Ungefärliga mått på olika komponenter i välfärdsbegreppet är betydligt bättre än inga uppskattningar alls.

Med hänvisning till vad som anförts i motionen hemställer jag,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om åtgärder för att få fram mer rättvisande mått och normer för olika välfärdskomponenter till ledning för samhällsplaneringen, i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 28 januari 1969

Einar Larsson (cp)

i Borrby